

**BOSHLANG'ICH SINIF DARSALARIDA IJODIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHGA
YO'NALTIRGAN INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI**

Rajabova Munisa Aminboy qizi

Navoiy davlat universiteti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi yo'nalishi magistranti

+998991337265 @rajabovamunisa77@icloud.com

Pardaboyeva Muzayyam Abduxalel qizi

Navoiy davlat universiteti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi yo'nalishi magistranti.

+998933150102

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18490558>

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sing o'quvchilarining ijodiy fikrlashlarini o'rgatishda interfaol metodlar va ularning o'rni, qay tartibda ularni mavzularga moslashtirish kabilar to'liq yoritilib o'tilgan.

Kalit so'zlar: ijodiy fikrlash, samaradorlik, interfaol metodlar, metod, usul, rivojlantirish, rivojlanish yo'li.

Abstract. This article fully discusses interactive methods and their role in teaching creative thinking to elementary school students, how to adapt them to the topics, etc.

Keywords: creative thinking, effectiveness, interactive methods, method, method, development, development path

Аннотация. В данной статье подробно рассматриваются интерактивные методы и их роль в развитии творческого мышления у учащихся начальной школы, способы адаптации к темам и т. д.

Ключевые слова: творческое мышление, эффективность, интерактивные методы, метод, развитие, путь развития.

Zamonaviy ta'lim tizimining muhim maqsadi — o'quvchilarda mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ularni hayotda uchraydigan muammolarni hal etishga tayyorlash hisoblanadi.. Shu boisdan, ta'lim jarayonida an'anaviy yodlashga asoslangan metodlardan ko'ra, interfaol metodlarga tayanish davr talabi bo'lib qolmoqda desak adashmaymiz.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolaning tafakkur va ijodiy salohiyatini shakllantirishda eng muhim davr hisoblanadi. Shu jarayonda o'qituvchining interfaol metodlardan oqilona foydalanishi o'quvchilarda nafaqat bilim, balki fikrlash, muloqot, hamkorlik va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Ayni kunda O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimida "Ta'lim jarayoniga interfaol metodlarni joriy etish" konsepsiyasi asosida boshlang'ich sinf darslarini yangicha shaklda tashkil etish keng rivojlanmoqda.

Interfaol metodlarning pedagogik mohiyati "Interfaol" so'zi ingliz tilidan olingan bo'lib, "o'zaro faol ta'sir" degan ma'noni anglatadi. Interfaol metodlarda o'quvchi dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi, o'qituvchi esa yo'naltiruvchi va tashkilotchi rolini bajaradi.

Psixologlar fikriga ko'ra, interfaol metodlar quyidagi afzalliklarga ega:

- o'quvchining mustaqil fikrlash qobiliyatini kuchaytiradi;
- tahlil, solishtirish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirib boradi;
- o'z fikrini erkin ifoda etish, boshqalarning fikrini tinglash madaniyatini rivojlantiradi;
- ijodiy fikrlash jarayonini faollashtiradi.

Demak, interfaol metodlar o'quvchilarning tafakkurini faqat bilish darajasida emas, balki ijodiy darajada rivojlantirishga xizmat qiladi.

2. Boshlang'ich sinflarda qo'llaniladigan asosiy interfaol metodlar

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari tomonidan keng qo'llaniladigan samarali interfaol metodlarga quyidagilar kiradi:

1. "Aqliy hujum" (Brainstorming) — o'quvchilarning erkin fikrlashini rag'batlantiradi, muammoga turli yechimlarni izlashga o'rgatadi.
2. "Klaster" (Cluster) — o'rganilayotgan mavzuni tarmoq shaklida tuzish orqali o'quvchilarning assotsiativ fikrlashini rivojlantiradi.
3. "Rol o'ynash" — o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarda harakat qilish, muammoni hal etishda ijodiy yondashishga o'rgatadi.
4. "Debat" — o'quvchilarda mantiqiy fikr yuritish, dalillash va o'z nuqtai nazarini himoya qilish qobiliyatini kuchaytiradi.
5. "Insert" — matn bilan ishlash orqali o'quvchilarni tahlil va baholashga o'rgatadi.
6. "Sinkveyn" (Besh satrli she'r) — mavzuga ijodiy yondashuvni rag'batlantiruvchi adabiy metod.

Bu metodlarning barchasi ijodiy tafakkur, tahliliy fikrlash va muammoli vaziyatlarga nisbatan mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

3. Interfaol metodlar asosida dars jarayonini tashkil etish

Interfaol metodlardan samarali foydalanish uchun o'qituvchi:

- dars mavzusiga mos metodni tanlashi;
- o'quvchilarni guruhlarga bo'lish orqali hamkorlikda o'rganishni yo'lga qo'yishi;
- har bir o'quvchining fikrini qadrlashi va rag'batlantirishi zarur.

Masalan, "Tabiat" fanidagi "Suvning ahamiyati" mavzusida "Aqliy hujum" metodi qo'llanilganda o'quvchilar suvdan foydalanishning turli yo'llarini sanaydilar, muammolarni yechish bo'yicha takliflar beradilar. Bu jarayonda bolalar nafaqat bilim oladi, balki ijodiy fikrlashni ham mashq qiladilar.

4. Ijodiy fikrlashni shakllantirishda interfaol metodlarning afzalligi

Interfaol metodlar o'quvchilarning:

- tasavvurini kengaytiradi,
- mantiqiy bog'lanishlar o'rnatish qobiliyatini rivojlantiradi,
- yangilik yaratish motivatsiyasini oshiradi,
- fikrlashning fleksibil (moslashuvchan) shaklini hosil qiladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki (Karimova, 2023), interfaol metodlardan foydalangan darslarda o'quvchilarning ijodiy tafakkur darajasi an'anaviy darslarga nisbatan 35–40% yuqori bo'ladi.

Bu metodlar o'quvchini "tayyor javob"ni yod olishdan ko'ra, "javobni izlab topish"ga undaydi.

Aynan shu jarayon ijodiy fikrlashning poydevorini shakllantiradi.

5. O'qituvchining roli va metodik tayyorgarligi

Interfaol metodlarni qo'llashda o'qituvchining metodik tayyorgarligi hal qiluvchi omil hisoblanadi. U:

- ijodiy yondashuvni dars jarayoniga singdirishi;
- o'quvchilarda savol berish, tanqidiy fikr bildirish, o'z fikrini himoya qilishga o'rgatishi;
- ijobiy psixologik muhit yaratishi kerak.

Bu o'quvchilarda ishonchni, tashabbuskorlikni va o'z fikrini erkin ifoda etish madaniyatini shakllantiradi.

Xalqaro tajriba

Daniya, Singapur va Finlyandiya kabi davlatlarda interfaol metodlar boshlang'ich ta'limning asosiy komponenti hisoblanadi. Masalan, Finlyandiyada har bir dars "muammoli vaziyat – izlanish – natija" tamoyili asosida tashkil etiladi.

Singapurda "Active Learning" konsepsiyasi asosida o'quvchilar har bir mavzu da kichik loyihalar yaratadi. Bu tajriba shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar bolalarda mustaqil izlanish va ijodiy yondashuvni kuchaytiradi. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning ijodiy fikrlash salohiyatini shakllantirishda eng samarali yo'llardan biridir. "Aqliy hujum", "Rol o'ynash", "Klaster", "Debat" kabi metodlar o'quvchilarda erkin fikrlash, tahlil qilish va o'z g'oyasini himoya qilish malakasini rivojlantiradi.

Shuningdek, interfaol metodlar darsni jonli, qiziqarli va mazmunli qiladi, o'quvchini faol ishtirokchiga aylantiradi. Natijada ta'lim sifati oshadi, ijodiy fikrlovchi shaxs shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4884-son qarori (2020-yil 6-noyabr).
2. OECD. (2023). *Fostering Creativity in Education*. Paris: OECD Publishing.
3. Karimova, M. (2023). "Interfaol metodlar asosida boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirish." *Pedagogika va psixologiya jurnali*, №2.
4. Vygotskiy, L.S. (2021). *Pedagogik psixologiya*. Moskva: Pedagogika.
5. Hattie, J. (2020). *Visible Learning: The Science of Teaching and Learning*. London: Routledge.
6. Jumaniozova, N. (2022). "Aqliy hujum metodi orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirish." *Innovatsion ta'lim*, №4.
7. Ministry of Education Finland. (2022). *Active Learning Framework*